

SÁFRÁNY TÍMEA

*A nemesszívű jótevő és felejthetetlen főnök Móricz Vince családja, élete és munkássága**

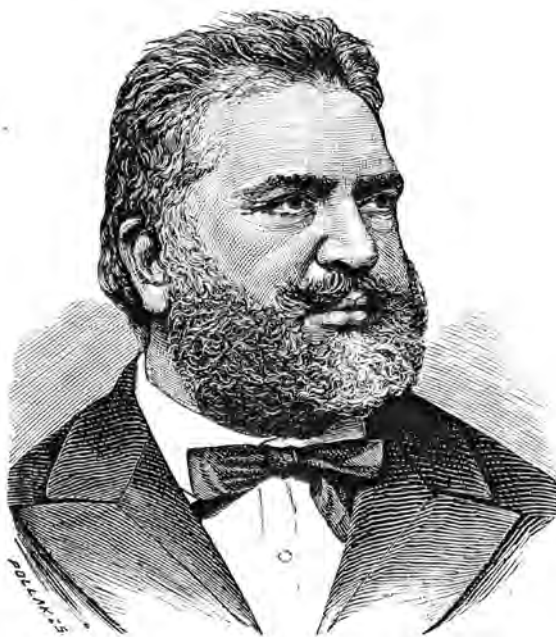

A Móricz család

A técsői Móricz család férfi tagjai nagy számban vettek részt vármegyék és hazájuk közéletében, így nem meglepő, hogy Vince is hivatali karriert futott be. A források szabta keretek között a kiterjedt család férfitagjainak bemutatása nagy hangsúlyt kap, nem mellőzve azt a gondolatot, hogy Móricz pályájának alakulását családi háttere is befolyásolhatta.

A család 1610-ben nyert nemességet és címet Báthori Gábortól.¹ Birtokaik a Máramaros megyei Técsőn és Taracközön voltak. Vince dédapja, István (1771–?) Kempelen Béla szerint Máramaros főjegyzője, gyerekei közül Sámuel alispán és országgyűlési követ volt.² A nagyapa, Péter (Máramarossziget, 1791 – Debrecen, 1861) szintén eljutott az alispáni tisztségig és Máramaros országgyűlési követként részt vett az 1832–36. évi és az 1839–40. évi diétákon, a szerepléséről készült titkosrendőri jelentések szerint nem rendelkezett túl nagy tudással, és az ellenzéki párthoz húzott, de követutasítása miatt nem velük voksolt.³

Péternek és Darvay Annának öt fia született, Antal (Máramarossziget, 1817 – Nagykároly, 1888), Károly (Taracköz, 1819 – Máramarossziget, 1894), Sámuel (Taracköz?, 1821 – Pancsova, 1849), Pál (Taracköz, 1826 – Berettyóújfalu, 1903) és Lajos (Taracköz?, 1832 – Szatmárnémeti, 1910).⁴ Károly a neme-

■ Pollák Zsigmond Móricz Pált ábrázoló metszete (Szabadelvűpárti naptár, 1884. 121. Országos Széchényi Könyvtár Digitális Képtárház, DKA-035562)

si testőrség tagja volt, majd Sámuellel együtt részt vett az 1848–49. évi szabadságharcban, utóbbi Pancsovánál elesett. Károlyt Aradon 1849-ben halálra ítélték, majd büntetését 16 évnyi várfogságra enyhítették, végül 1852-ben szabadult. Felesége a máramarosi volt alispán, Pogány Károly lánya, Antónia volt. 1878-ban a leköszönő Pogány Ödön helyére a Szabadelvű Párt tagjaként megválasztották a huszti kerü-

* A tanulmányhoz szükséges kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával az NKFI Alapból (K 132723) valósult meg.

1 Magyar Nemzeti Levéltár (= MNL) Országos Levéltára (= OL) A 130 A Magyar kancelláriai levéltár, Levéltári segédletek (= A 130), Illésy - 1m - 1541 (elérhető a Hungaricana Közgyűjteményi Portálon).

2 KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. 7. Maár-Nizsnyay. Bp., 1913. 276. A teljes családról: 275–277.

3 PÁLMÁNY BÉLA: *A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja. 1825–1848*. Bp., 2011 (= PÁLMÁNY, 2011). 1042.

4 PÁLMÁNY, 2011. 1042. A Móricz-családfa a Family Search – ingyenes, de regisztrációhoz kötött – szolgáltatásában elérhető: <https://www.familysearch.org/tree/pedigree/landscape/GJRV-CFX>, itt az anyakönyveket és gyászjelentéseket az egyes személyekhez hozzákötötték, a még hiányzókat pótoltam, a cikket nem terhelem további internetes elérhetőségekkel. Ha más forrást nem jelölök meg a továbbiakban, akkor azok a családfán megtalálhatóak.

let országgyűlési képviselőjévé, a mandátumát 1881 és 1884 között is betöltötte.⁵

A bihari nábobnak vagy aranyparasztnak is nevezett Móricz Pál 1854-ben Berettyóújfaluban feleségül vette Miskolczy Borbálát, és elhagyva megyéjét itt telepedett le. Testvéreihez hasonlóan ő is országgyűlési képviselő lett, először 1865-ben a Bihar vármegyei Bárándon a Balközép Párt színeiben választották meg képviselőnek, ott, ahol 1848-ban apósa, Miskolczy Károly volt képviselő.⁶ Ezt követően 1869 és 1892 között hét cikluson keresztül képviselte – a bárándin kívül – a szerdahelyi, szarvasi és újvidéki választókerület lakosait. Parlamenti beszédeit, viselkedését a korabeli élclapok is célba vették, Tisza Kálmán hívei közé tartozott, Pált, avagy Palyát tartották a „főmameluknak”.⁷ A *Bolond Istók* jellemzése szerint „Móricz Palya de kövér, Talán mandulával él, Azzal bizony fenyével, a Tisza kenyerével”.⁸ Tiszával való kapcsolatát jelzi az is, hogy az 1869-ben született Pál nevű fiának Tisza Kálmán volt a keresztapja, míg a többi gyerekek általában a családtagok közül választott keresztszülőt. Mikszáth Kálmán *Mameluk élet* című írásában (1899) a miniszterek arról beszélgetnek, hogy Pál haragszik. Ekkor azt kérdezi – „szemrehányóan” – a király személye körüli miniszter, hogy miért, talán nem nevezték ki valakijét, mire az igazságügyi miniszter: „mindenkije hivatalban van”.⁹ Ennek alapján vélelmezhető, hogy Vince karrierjében – Mikszáth véleményétől függetlenül is – szerepet játszhatott a nagybátyja.

Móricz Antal legfiatalabb öccse, Lajos Fényes Bertát (?), 1839 – Szatmárnémeti, 1906)

■ Móricz Antal arcképe, 1870–1871 körül (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 5265 P.)

vette feleségül, így Vince nagybátyja egyben a sógora is lett, hiszen feleségének féltestvére volt Berta.¹⁰

Vince apja, Móricz Antal a családi hagyó-

5 VÉKONY ANTAL: Móricz Károly emlékezete. *A máramaros-szigeti helv. hitv. Lyceum értesítője az 1893/4. évről*. Kiad.: SZILÁGYI ISTVÁN. Máramarossziget, 1894. 15–20.; SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái*. 9. Bp., 1903. 300–301.; BALLABÁS DÁNIEL – PAP JÓZSEF – PÁL JUDIT: *Képviselők és főrendek a dualizmus kori Magyarországon. 2. Az országgyűlés tagjainak archontológiája*. Eger, 2020. 226. (= BALLABÁS–PAP–PÁL, 2020).

6 BALLABÁS–PAP–PÁL, 2020. 114., 133., 138., 432., 472.; Miskolczy Károlyról: *Az 1848–1849. évi első népképviselési országgyűlés történeti almanachja*. Szerk.: PÁLMÁNY BÉLA. Bp., 2002. 571–573. (= PÁLMÁNY 2002); Móricz Pál. *Budapesti Hírlap*, 23. (1903) 145:2.

7 KÁKAY ARANYOS (KECSKEMÉTHY AURÉL): *Újabb országgyűlési fény- és árnyképek*. Bp., 1866. 75–80.; KÁKAY ARANYOS (KECSKEMÉTHY AURÉL): *Nagy férfaink: legújabb fény- és árnyképek*. Bp., 1874. 59–65.

8 Mameluk melódiák. *Bolond Istók*, 1. (1878) 16:6.

9 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *Cikkek és karcolatok, III.* Bp., 1999. 712.

10 Móricz Lajosné Fényes Berta és Móricz Lajos gyászjelentése: Országos Széchényi Könyvtár, Gyászjelentés-gyűjtemény, amely a Pannon Digitális Egyesített Archívum oldalán érhető el (= PanDEA Gyj.), técsői Móricz Lajosné Fényes Berta (1906) és técsői Móricz Lajos (1910).

■ Serly Mórincz Ilka arcképe, 1873 (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 11587 P.)

mányt követve Máramaros vármegye tisztkarában vállalt hivatalt, 1841-től négy éven át a szigeti járás alszolgabírója, ezt követően pénztárnok és házi főadószedő volt. Az 1848. évi első népképviselési választáson Técsőn országgyűlési képviselővé választották. Az országgyűlésről 1849. április 5. után távozott, a szabadságharc leverése után hadbíróság elé került, de mint „kevésbé terhelt egyén” kegyelmet kapott. Az 1850-es években Taracközben, később Nyírbélteken élt, állami hivatalt 1854-ben vállalt újra törvényszéki ülnökként, ekkor már Bereg-

■ Dr. Serly Gusztáv arcképe, 1870–1871 (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 5290 P.)

száson élt.¹¹ Felesége Freyseysen Tullia (1822 – ?), két fiuk és három lányuk született: Vince Miklós (Taracköz, 1845 – Budapest, 1915), Erzsébet (Taracköz, 1847 – Debrecen, 1908), Ilka (Taracköz, 1850 – Nagykároly, 1916), Katalin Tullia (Taracköz, 1854 – ?), Sámuel (Nyírbéltek, 1855 – 1888 e.).¹² Vince testvérei közül Erzsébetről és Ilkáról vannak csekély ismereteink. Erzsébet 1866. szeptember 6-án ment férjhez péchujfalusi Péchy Kálmánhoz Encsencsen,

11 PÁLMÁNY, 2002. 580–581.

12 Taracköz (ma: Tepeczba, Ukrajna) településen csak görögkatolikus anyakönyvet vezettek. Dr. Haraszi Viktor, Budapest Főváros Levéltára főigazgató-helyettese kérésünkre a kárpátaljai levéltáros kollégák segítségét kérte abban, hogy hol keresztelték a taracközi reformátusokat, mint kiderült, Hosszúmezőn (ma: Câmpulung la Tisa, Máramaros megye, Románia), az ottani református közösség anyakönyvében. Varga Zsolt, az MNL Heves Vármegyei Levéltára igazgatója, az erdélyi magyar-román fondjegyzék szerkesztője közbenjárásával a Román Nemzeti Levéltár Máramaros Megyei Hivatala megküldte Vince (1845. 12. 05.), Erzsébet (1847. 12. 28.) és Katalin Tullia (1854. 04. 16.) születési adatait, a szülők lakhelye mindig Taracköz volt. A magyarországi, ukrainai és romániai levéltáros kollégák segítségét ezúton is köszönöm.

■ Mórincz Vince arcképe, 1866–1867 körül (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 2578 P.)

gyermekük közül később Tibor vált ismertté, aki részt vett a búr háborúban.¹³

Ilka dr. Serly Gusztávhoz, Szatmár vármegye főorvosához ment feleségül 1872. június 4-én Encsencsen, a róla szóló megemlékezés szerint egész életét a jótékonykodásnak szentelte a Nagykárolyi Nőegyesület élén, emellett alelnöke volt a Nagykárolyi Vörös Kereszt-Egyletnek is, vezetése alatt épült meg a Melin-

■ Lonovics Karolin arcképe, 1867 (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 3383 P.)

da árvaház.¹⁴ Sámuel apja 1888. évi gyászírésben nem említi meg, ezért feltehetőleg akkor már nem élt.¹⁵ Katalin Tulliaról annyit tudunk, hogy 1872-ben római katolikus vallásra tért át.

Mórincz Vince 1845. december 5-én született, 1868. szeptember 22-én Bojton feleségül vette Lonovics Karolinát, Lonovics Miklós orvos és mezőtelegdi Miskolczi Karolina lányát, ezzel jeles bihari családok közé házasodott be.¹⁶ Házassági tanúik Miskolczi György, a menyasszony testvére és Vince nagybátyja, Mórincz Pál

13 SZABÓ-ZSOLDOS GÁBOR: XIII. Leó pápa unokaöccse a második angol–búr háború harcterein? (A debreceni Péchy Tibor dél-afrikai tevékenysége a közvélemény tükrében). *Debreceni Szemle*, 19. (2011) 3:280–288.

14 Özv. dr. Serly Gusztávné. *Szatmármegyei Hírmondó*, 4. (1916) 31:2–3.

15 Gyászbeszéd. *Nemzet*, 7. (1888) 1942. sz. Ugyanakkor a *Pesti Hírlap* a gyászbeszéd közreadásánál megjegyezte, hogy Mórincz Antal öngyilkos lett. Halálozások. *Pesti Hírlap* (= PH), 10. (1888) 26:7.

16 A mezőtelegdi Miskolczi családról: NAGY IVÁN: *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*. L–Ö. Pest, 1860. 513–515. (= NAGY, 1860). Birtokaikról: *Magyarország vármegyéi és városai. Bihar vármegye és Nagyvárad*. Szerk.: BOROVSKY SAMU. Bp., 1901 (= BOROVSKY, 1901). Mórincz Vince nem pontos születési ideje (1845. dec. 6.) a halála után felesége által igényelt temetési járulék és özvegyi nyugdíj igényléséhez leadott iratokban pontatlanul szerepel. MNL OL, K 255. Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Elnöki iratok (= K 255) 1915–51–20628.

voltak. Nem lehetetlen, hogy Pál közrejátszott a házasság létrejöttében, így már nemcsak apai ágon, hanem házastársaik révén is családi kapcsolatban álltak, hiszen Vince anyósa és Pál apósa, Miskolczi Károly testvérek voltak.

Miskolczi Karolina (Mezőtelegd, 1813 – Berettyóújfalu, 1894) apja, Lajos Bihar megyei főszolgabíró volt, Karolina testvérei közül Károly 1848-ban, Lajos 1860 és 1861, valamint 1867 és 1872 között volt a megye alispánja.¹⁷ Miskolczi Lajos 1865-ben a Balközép Párt tagjaként Székelyhid országgyűlési képviselője lett, de karrierjének csúcsa mindenképpen az 1876-ban létrejövő Hajdú vármegye első főispáni tisztiségének betöltése volt.¹⁸ Karolina Rozália nevű testvére Hodossy Miklóshoz ment hozzá, aki Bihar vármegye táblabírója és országgyűlési követje volt az 1839–1840. évi országgyűlésen. 1848-ban kormánybiztos lett, a következő évben ünnepélyesen kihirdette a Függetlenségi nyilatkozatot és szétosztatta, tevékenységéért 1851-ben a császári-királyi haditörvényszék két év várfogságra és vagyonelkobzásra ítélte.¹⁹ Karolina két házasságot kötött, első férje Fényes Dániel volt, aki 1842-ben elhunyt, házasságukban hét gyermek született.²⁰

Karolina második férje krivinai dr. Lonovics Miklós (Nagyvárad, 1809 – Berettyóújfalu, 1883), Bihar vármegye orvosa volt, akivel 1846 előtt házasodhattak össze, első gyermekük ebben az évben született.²¹ Lonovics Miklós 1843-ban kapott nemesi címet testvéreivel és apai nagybátyjával, Lonovics József (Miskolc, 1793 – Pest, 1867) csanádi püspök, egri érsekkel együtt, aki az 1839–1840. évi országgyűlési titkosrendőri jelentés szerint a „magyar papság legnagyobb tehetsége” volt.²²

■ Lonovics Miklós arcképe, 1865 (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 1183 P.)

Móricz Vincének és Lonovics Karolinának hat gyermeke volt, a lányok anyjuk válását követve római katolikusok, a fiúk apjuk után reformátusok lettek. Elsőként Bojton egy ikerpár, Béla (1869. 08. 20. – 1888 e.) és Ernő Emil (1869. 08. 20. – Nagyvárad, 1933. 08. 10.) született, keresztszüleik az anya családtagjai, Jedlicska Zsigmond és Fényes Ilona voltak, a keresztelési bejegyzésnél rögzítették, hogy a

17 BOROVSKY, 1901. 581–582.

18 BALLABÁS–PAP–PÁL, 2020. 146.; SZIKLA GERGŐ: Bihar és Hajdú vármegyék közigazgatási változásai a 19. század második felében. *Századok*, 150. (2016) 5:1302.

19 PÁLMÁNY, 2011. 940–941.

20 Csiky Lajos, Nagy Iván és Kempelen Béla csak öt gyermeküket sorolja fel a családfán. Fényes Dániel testvére volt Fényes Elek statisztikus. MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár (= HBVL), XIII. 22. A Miskolczi család iratai (XIII. 22) 1. d. *Andaházy Szilágyi Mihály rokonságának és a Nadányi családnak leszármazási táblái*. Összeáll.: CSIKY LAJOS. Debrecen, 1899. VII. tábla; NAGY IVÁN: *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*. C-Gy. Pest, 1858. 151.; KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. 4. kötet, Fa-Házy. Bp., 1912. 99–100.

21 NAGY, 1860. 156. Vö. KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. 6. kötet, Khár-Lyukáts. 1913. 413. Nagy Iván adatai hiányosak. PanDEA, Gyj. dr. Lonovics Miklós orvos tudor (1883).

22 PÁLMÁNY, 2011. 96.

■ Lonovics Miklósna Miskolczy Karolina arcképe 1867 körül (Déri Múzeum Fotótára, Gondy-Egey 3382 P.)

gyermek és szülei nyírbéteki lakosok.²³ Ernő – talán épp nagyapja példáját követve – orvos lett, 1897. augusztus 10-én vette feleségül Berettyóújfaluban Szilágyi Karolinát, Szilágyi Jenő földbirtokos és Fényes Ilka lányát. Ernő így sógora lett a Berettyóújfaluban 1916-ban és 1922-ben országgyűlési képviselőnek választott dr. Szilágyi Lajosnak. Ernő nekrológiájából

ismert, hogy Budapesten a Református Főgimnáziumban végzett, majd az orvosi egyetemre járt, később itt kezdett dolgozni, először Korányi Frigyes asszisztenseként. 1895-től lépett Bihar vármegye szolgálatába, előbb körorvos Pocsajon, majd 1906-tól a vármegye tiszti főorvosa lett. 1919 után a vármegye kórházához került főorvosként, és innen ment nyugdíjba. Nyugdíjas éve alatt szervezte meg az Irgalmasrend kórházát. A Nagyvárad Agrár Takarékpénztár egyik alapítója volt.²⁴

Móricz Géza születése után egy évvel, Encsencsen keresztelték meg (Nyírbétek, 1871. 09. 27. – Budapest, 1910. 11. 14.), keresztapja a nagyapja, Móricz Antal lett, keresztanyja pedig apai nagynénje, Móricz Ilka. Géza, bátyjához hasonlóan, a budapesti Református Főgimnáziumba járt, majd ezt követően jogi tanulmányokat folytatott.²⁵ Apja nyomdokaiba lépve a Pénzügyminisztérium kötelékében kezdett dolgozni, ahol – a *Pénzügyi Közlöny* tanúsága szerint – először 1892-ben léptették elő, számgyakornokból ideiglenes minőségű III. osztályú számtisztte a fővárosi pénzügyigazgatóság-nál.²⁶ Halála előtt, 1909-ben miniszteri segéd-titkárból miniszteri titkárrá lépett elő.²⁷ Rövid ideig tartó házasságát tassi és egecsei Végh Ilonával 1909. március 17-én, Tasson kötötte. 1910. november 14-én bekövetkezett halála után a tassi családi sírboltba temették el.²⁸

Nem élte meg az egyéves kort Móricz Emericia (Bojt, 1875. 08. 14. – Bojt, 1876. 08. 04.), akit Mezőkeresztesen kereszteltek meg, szülei az anyakönyv szerint bojti lakosok ekkor, a Lonovics családnak ott volt birtoka. Hét évvel később ismét egy lány, Jolán (Budapest, 1882. 11.

23 Bélát nagyapja, Móricz Antal halálakor nem említik a gyászírban, ezért feltételezhető, hogy ekkor már nem élt. Gyászbesz. *Nemzet*, 7. (1888) 1942. sz.

24 Meghalt dr. Móricz Ernő, Biharmegye ny. főorvosa. *Erdélyi Lapok*, 2. (1933) 179:4. 1879 és 1889 között végzett gimnáziumi tanulmányairól: *Értesítő a budapesti Református Főgimnáziumról az 1879–80. tanévben*. Szerk.: VÁMOSSY MIHÁLY. Bp., 1880. 38., *Értesítő a budapesti Református Főgimnáziumról az 1889–90. tanévben*. Szerk.: VÁMOSSY MIHÁLY. Bp., 1890. 65.

25 1881 és 1888 között járt gimnáziumba. *Értesítő a budapesti Református Főgimnáziumról az 1881–82. tanévben*. Szerk.: VÁMOSSY MIHÁLY. Bp., 1882. 41., *Értesítő a budapesti Református Főgimnáziumról az 1888–89. tanévben*. Szerk.: VÁMOSSY MIHÁLY. Bp., 1889. 42–43. A nyolcadik osztályban kimaradt.

26 Kinevezések. A magyar királyi pénzügyminiszter által. *Pénzügyi Közlöny* (= PK), 19. (1892) 18:1008.; Pályájáról: SZÉKELY VERA: *A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában*. 3. rész: *Magyar Királyi Pénzügyminisztérium*. Bp., 1985 (= SZÉKELY, 1985). 51., 65.

27 Kinevezések. A m. kir. pénzügyminiszter által. PK, 36. (1909) 27:1325.

28 Gyászrovat. *Magyarország*, 17. (1910) 272:8.

12. – 1889) született, akit már Ferencvárosban kereszteltek meg, keresztszülőket az anya családjából választottak, Miskolczi Imre orvost és Boda Jolánt. Ekkor már a Csillag utca 10. szám alatt éltek, Budapesten.²⁹ Utolsóként egy fiú született Budapesten, István (1885. 06. 23. – Budapest, 1954. 01. 04.), keresztszülei apai nagynénje, Mórincz Erzsébet és férje, Péchy Kálmán voltak. István tanulmányairól nincs információ, Székely Klárával 1920. november 6-án kötött házasságakor magántisztviselőként jegyezték be a budapesti anyakönyvbe, tanújuk dr. Szilágyi Lajos volt. A házasságot 1932-ben felbontották, és István még ugyanezen év augusztus 20-án elvette az anyakönyv szerint vele egy házban lakó Mattyasovszky Máriát. Ekkor foglalkozásaként okleveles gépészmérnök szerepel. Legfiatalabbként ő élt legtovább, már özvegyként halt meg 1954-ben.

Mórincz Vince 70 éves korában, 1915. december 10-én hunyt el tüdőgümőkórban, Budapesten, temetése 12-én fél négykor volt a Kerepesi (mai Fiumei) úti temetőben.³⁰ Felesége, Karolina nyolc évvel élte túl, 73 évesen, 1923. július 5-én Budapesten hunyt el, temetése július 7-én volt.³¹

Hivatali pályafutás

Vince tanulmányairól nagyon kevés az információ, 1859-ben és 1861-ben a pozsonyi Evangélikus Főiskola nyolcosztályos gimnáziumi

részében a 6. és 8. osztályba járt.³² Szolgálati adatlapja nem maradt ránk (vagy nem ismert), de az özvegye temetési járulékot és özvegyi nyugdíjat igényelt, a benyújtott iratok alapján készült szolgálati összefoglaló fennmaradt, továbbá a tisztii címtár, a különböző közlönyök és sajtóhírek alapján legalább részben rekonstruálható a pályafutása. Halálakor a *Kataszteri Közlöny* is röviden vázolta a karrierjét, a korabeli kiadványokból ez az ismeret bővíthető. A szakmai életúthoz az Országos Levéltárban található pénzügyminisztériumi iratok nyújthatnak többletinformációt, ezek feldolgozására egy későbbi tanulmány keretében kerül sor.³³

1875 májusában nevezték ki a földadó-kataszteri munkálatok elvégzésére szervezett tisztii állomások közül a 10., szegedi kerületi felügyelőségre kerületi felügyelőnek Rihmer Lajos mellett, esküjét május 28-án tette le.³⁴ Ezt megelőzően a Tisza biztosító intézetnél volt alkalmazásban mint felügyelő és kárbecslő.³⁵ Mindössze néhány hónapig volt Szegeden, 1875. november 24-én Széll Kálmán pénzügyminiszter központi felügyelővé nevezte ki a minisztériumba, a II. főosztály földadó kiigazítással kapcsolatos 4. b. ügyosztályában dolgozott még 1879-ben is.³⁶ 1885. június 29-én az uralkodó I. osztályú pénzügyminiszteri titkárrá nevezte ki, addigi munkája elismeréseként pénzügyi főtanácsosi címet kapott.³⁷

A következő évben megalakuló Taracvölgyi Helyiérdekű Vasút Részvénytársaság igazgató-

29 Mórincz Jolán halálának pontos idejéről és helyéről egyelőre nincs információ. Azt, hogy 1889-ben elhunyt, Serly Gusztáv (apai nagynénjének, Mórincz Ilkának a férje) családi sírboltjáról írtak alapján tudjuk, eszerint a kriptá falán több más Serly családtag mellett Mórincz Jolánka neve is fel van írva egy táblára, ott 1889 szerepel halálozási évként. HÁGÓ ATTILA NÁNDOR: Adatok a nagykarolyi Mesterrészi temető történetéhez. *Sugárút*, 5. (2019) 4:106.

30 Halálozás. *PH*, 37. (1915) 344:11.

31 PanDEA, Gyj. özv. técsői Mórincz Vinczéné krivinai Lonovics Karolina (1923).

32 CSECSETKA SÁMUEL: *Tudósítvány a pozsonyi ágostai hitvallású evangyelmi Főiskoláról 1859–60-ki tanévben*. Pozsony, 1860. 43.; LICHNER PÁL: *Tudósítvány a pozsonyi ágostai hitvallású evangyelmi Főiskoláról 1861–62-ki tanévben*. Pozsony, 1862. 25.

33 MNL OL, K 255. Elnöki iratok, évente az 51. tételben a személyügyi iratok. Ezek darabszintű feltárása jelenleg folyik.

34 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.; *Magyarország tisztii cím- és névtára* (= MTCN), 1875. 340.

35 *PK*, 2. (1875) 23:295.

36 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.; Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny* (= BK), 10. (1876) 40:1093.; MTCN, 1879. 84.; SZÉKELY, 1985. 92. Az ügyosztályok számának változását nem követem, hiszen az ügykör nem változott, ezért mindig a kinevezéskor, előléptetéskor aktuális számú ügyosztályt jelölöm meg. Ha másik ügykörrel foglalkozó osztályra került, azt jelzem. A *Budapesti Közlöny* 1876-ban írja, hogy központi felügyelővé nevezték ki.

37 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.; Személyi hírek. Kitüntetések és kinevezések. *PK*, 12. (1885) 25:357. A címadományozások jelentéséhez l.: REISZ T. CSABA: Cím és rang vagy jelleg. Sártory Antal miniszteri tanácsosi címadományozása. *Catastrum*, 9. (2022) 3:29–38.

sági tagjai között ott találjuk Vincét és nagybátyját, Pált is, előbbi felügyelő bizottsági tag lett.³⁸ Karrierjében újabb előlépést hozott 1887 vége, amikor a király osztálytanácsosa nevezte ki.³⁹ Ugyanakkor ebben az évben komoly pénzügyi problémákkal küzdött, a *Budapesti Közlöny* értesítése szerint a Sárre-ti Takarékpénztár Egylet mint felperes 1500 és 2000 Ft követeléssel élt Vincével szemben, ezért március 28-án IX. kerületi, Csillag utca 10. sz. alatti házában árverést hirdettek, az ügy további sorsa ismeretlen.⁴⁰

1887-től a Pénzügyminisztérium VI., az állami jóságok és jogügyek főosztályának állami jóságok eladásával foglalkozó 13. ügyosztályában dolgozott mint pénzügyi főtanácsos, egy évvel később ugyanitt előadó.⁴¹ 1889-ben már egy másik vasúti fejlesztéssel kapcsolatos, nevezetesen a Bihari Helyiérdekű Vasutak részvénytársaság igazgatósági tagja lett, amelyben a taracvölgyihez hasonlóan nagybátyja, Pál is igazgatósági tag volt.⁴²

Karrierjében 1892 hozott némi előléptetést, amikor pénzügyi osztálytanácsosként a fizetési fokozat első osztályába került.⁴³ A következő évben már a IX., állandó kataszter, földadó-nyilvántartás és horvát-szlavón ügyekkel foglalkozó főosztályának 22. számú, földadó ügyosztályában tevékenykedett, amely a földadó kivetésével, nyilvántartásával és az elemi károk által okozott károk után adandó adóelengedéssel foglalkozott.⁴⁴

Kőszeghy Antal pénzügyi főtanácsos 1900. februári nyugdíjazása után Móricz Vince a

Pénzügyminisztérium 21., az országos kataszteri felmérés és az állami nyomdával foglalkozó ügyosztályának előadója lett.⁴⁵ 1907-ben újabb uralkodói előléptetésnek örülhetett, amikor miniszteri tanácsosi címet kapott, 1909-től ténylegesen miniszteri tanácsos lett.⁴⁶ Ugyanebben az évben megbízták a IX. – az országos kataszteri felméréssel, földadó-nyilvántartással és az állami nyomdával foglalkozó – főosztály vezetésével, amelyet nyugdíjba vonulásáig, 1914. május végéig betöltött.⁴⁷ Vince ügyosztályi előadóként 1893-tól dolgozott azon a főosztályon, amelynek vezetését karrierje végén rábízták. 1910-ben egy újabb társaság, az országos földadó-bizottság alakuló ülésén vett részt.⁴⁸

Móricz 1910-ben ünnepelte 35 éves szolgálati jubileumát. Makray Domonkos kataszteri igazgató a lakásán üdvözölte – a kataszteri helyszínelési felügyelőségek nevében –, és átadta neki a tisztviselők emléktárgyát, a nap megkoronázásaként pedig a Katona-féle vendéglőben ebéd volt a két ünnepelt, Vince és a 30 éves jubileumát ünneplő Benkő Gyula miniszteri tanácsos tiszteletére.⁴⁹

A kataszteri felmérés bensőséges kis ünnepséget szervezett a tiszteletére június 30-án, amelyen az állami nyomda igazgatója és a felmérési felügyelők, térképtárnokok vettek részt. A külső személyzet nevében az ünnepi beszédet Dobrovits Viktor, a háromszögelő hivatal főnöke mondta, aki Vincét nem szigorú főnökként, hanem „jóságos atya”-ként jellemezte, humánus gondolkodásmódját és igazság-

38 A taracvölgyi helyi érdekű vasút-részvénytársaság. *Nemzet*, 5. (1886) 1355. sz.

39 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.; Személyi hírek. Kinevezések. *PK*, 14. (1887) 49:1174.

40 Árverés. *BK*, 21. (1887) 64:5.

41 MTCN, 1887. 161.; MTCN, 1888. 209. Vö. SZÉKELY, 1985. 77., aki vezetőként és nem előadóként említi.

42 *Központi értesítő*, 14. (1889) 11:79.; Helyi érdekű- és másodrangú vasutak Budapesten. *Magyar Compass*, 1889. 598.

43 Személyi hírek. Előléptetések. *PK*, 19. (1892) 1:14.

44 MTCN, 1893. 184.; SZÉKELY, 1985. 23.

45 Vegyesek. Személyi hírek az országos felmérés köréből. *Kataszteri Közlöny* (= *KK*), 9. (1900) 3:50.; MTCN, 1901. 268. Vö. SZÉKELY, 1985. 23. Székely vezetőként jegyzi.

46 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.; Személyi hírek. Kinevezések. *PK*, 34. (1907) 2:34.; Személyi hírek. Kinevezések. *PK*, 36. (1909) 9:296.

47 MTCN, 1910. 177. Vö. Técsői Móricz Vincze. *KK*, 24. (1915) 11–12:213.; SZÉKELY, 1985. 14.; BALÁZS LÁSZLÓ – RAUM FRIGYES: Tények és emlékek a magyar földmérés szervezetéről és tevékenységéről. I. rész az 1945 előtti időszak. *Geodézia és Kartográfia*, 35. (1983) 2:74.; REISZ T. CSABA: Az Állami Földmérési Igazgatóság. *Catastrum*, 6. (2019) 1:28.

48 Az országos-földadó bizottság. *Az Ujság*, 8. (1910) 172:17.

49 Szolgálati jubileum. *KK*, 19. (1910) 6:156–157.

szeretét helyezte a középpontba a *Kataszteri Közlöny*ben megjelent beszámoló is. Dobrovits tájékoztatta az ünnepeket, hogy a munkatársak 2500 koronát gyűjtöttek össze arra a célra, hogy a beleegyezésével létrehozzák a Móricz Vince Alapot, amelyet az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus- és Segélyegylete fog kezelni, Vince ezt elfogadta. Dobrovits mellett beszédet mondott Dréher János, az állami nyomda vezetője, valamint az általa vezetett ügyosztály nevében Antalfy Andor pénzügyi főtanácsos is.⁵⁰ 1914 május végén, 68. életének betöltése után az akkor hatályos törvényi szabályozás miatt nyugdíjazták, összesen 39 évet és 4 napot dolgozott a Pénzügyminisztérium kötelékében.⁵¹

Alig több mint egy évvel később meghalt, halálakor a *Kataszteri Közlöny* is megemlékezett róla, szeretetre méltóként, segítőkészként és jó kedélyű emberként jellemezve őt. A nekrológban röviden vázolták a pályáját, és a temetésről is tájékoztattak, volt munkatársai a ravatalhoz helyezett koszorújuk szalagjára az alábbi szöveget írták: „A nemesszívű jótévőnek és felejtetetlen főnöknek!”. A temetésen jelen voltak korábbi munkatársai, köztük Benkő Gyula miniszteri tanácsos, dr. Fejér Elemér miniszteri osztálytanácsos és Antalfy Andor pénzügyi főtanácsos is.⁵²

A Móricz Vince Alap

1896 végén a 9., budapesti székhelyű felmérési felügyelőség kezdeményezte az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus- és Segély-

egyletének létrehozását, amelynek célja a felmérésben részt vevő személyzet családjainak támogatása volt.⁵³ Ezen belül működött később a Móricz Vince Alap az 1909 végén létrejött Witlaczil Klementina és a korábban létrejött Báró Amelin Alappal együtt. A Witlaczil Alapot Witlaczil Antal a felesége emlékére hozta létre és évi 1000 koronát osztott szét a felmérési tisztviselők gyermekei részére, amelyre pályázni kellett.⁵⁴ Báró Amelin Viktor Móricz Vince főnöke volt a IX. főosztálynál.⁵⁵ A segélyegylet minden év végén a *Kataszteri Közlöny*ben tette közé a pályázati felhívását az egylet és a különböző alapok ösztöndíjaira.

A Vince nevét viselő alap ösztöndíját minden évben a jubileum ünneplésének napján kapta meg egy felmérési tisztviselő jól tanuló és jó magaviseletű gyermeke.⁵⁶ Az 1910. évi jubileum ünneplésekor olvashatunk az alap létrejöttéről, azonban már 1909-ben is szerepel a *Kataszteri Közlöny*ben az alapra befolyt összegek felsorolása.⁵⁷ A közlöny 1910. évi utolsó számában adta közre a pályázati felhívást az internátus ösztöndíjaira, ahol az Amelin, a Witlaczil és a Móricz alapra egy 50 koronás, az egylet alapjából öt 50 koronás díjra lehetett pályázni. Elsősorban a tisztviselők árvái, illetve a dolgozó vagy nyugdíjba vonult munkatársak azon gyermekei pályázhattak, akik közép- vagy felsőfokú iskolába jártak, tanulmányi előmenetelük legalább jó minőségű volt.⁵⁸ 1911-ben pontosították a korábbi felhívást, az egylet csak az általuk kiadandó öt ösztöndíjas személyéről döntött, a Móricz alapról

50 Móricz Vince min. tanácsos szolgálati jubileuma. *KK*, 19. (1910) 7:173–174.

51 MNL OL, K 255. 1915–51–20628.

52 Técsői Móricz Vince. *KK*, 24. (1915) 11–12:212–213.

53 ZÁVOCZKI ADRIENN: Az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus- és Segélyegylete. *Catastrum*, 3. (2016) 1:35–41. (= ZÁVOCZKI, 2016).

54 ZÁVOCZKI, 2016. 38.

55 Változás a fővezetésben. *KK*, 8. (1899) 3:39. Vö. MTCN, 1903. 265.; 1908-ban báró Amelin Viktor sírkövének elkészítésére Vince 10 koronát adományozott. Adakozás báró Amelin Viktor síremlékére. *KK*, 17. (1908) 5:122.; Amelin Viktor 1906. május 19-én halt meg Budapesten. Báró Amelin Viktor. *KK*, 15. (1906) 5:129.

56 Móricz Vince min. tanácsos szolgálati jubileuma. *KK*, 19. (1910) 7:174.

57 Kimutatás az Internátus részére befolyt adományokról. *KK*, 18. (1909) 4:117–118.; Móricz Vincze alapra befolyt május hóban. *KK*, 18. (1909) 5:144.; Kimutatás az „Orsz. felm. tisztviselők Internátusa és Segélyegylete” részére 1909. évi június, július és augusztus havában befolyt összegekről. *KK*, 18. (1909) 8:200.

58 A Witlaczil alap feltétele ezentúl még az is volt, hogy csak keresztény szülők gyermekei pályázhattak. Pályázat *KK*, 19. (1910) 12:309–310.

